

DZIENNIK WARSZAWSKI

Nr. 207.

Sroda, 8 (20) Września.

1865 r.

Wychodzi codziennie oprócz dni następujących po Świątach uroczystych i siedzieliach. — Prenumerata w biurze Dyrekcji, Ulica Miodowa Nr. 487 i Kantoraach. — Obwieszczenia przyjmują się za opłatą od wiersza druku: za 1-krotne obwieszczenie kop. 4, za 2-krotne k. 6, za 3-krotne kop. 8. — Artykuły nadsyłane do zamieszczenia w Dzienniku nie zwracają się. — Listy przyjmują się tylko frankowane. — We wszystkim co dotyczy Dziennika, należy odnosić się wprost do Dyrekcji.

Rok 2.

Prenumerata w Warszawie: Rocznie rs. 8. — Półrocznie rs. 4. — Kwartalnie rs. 2. — Miesięcznie kop. 67. — Bez odnoszenia w biurze Dyrekcji prenumerata nie przyjmuje się; — Numer pojedynczy kop. 5. — Za odnoszenie do domu opłaca się miesięcznie kop. 5. — Na prowincji na stacjach Pocztowych w Królestwie i Cesarstwie: Rocznie rs. 9 k. 20. — Półrocznie rs. 4 k. 60. — Kwartalnie rs. 2 k. 30. — Za przesyłkę w kopertach kwartalnie dopłaca się Rs. 1.

SPIS RZECZY.

DZIAŁ URZĘDOWY. — Komisja rząd. spraw wewn. i duch. — Dyrekcja ubezpiecz. — Warszawski ober-polimajster.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY. — Warszawa: Przegląd polityczny. — Nabożeństwo dziękczynne. — Pobyt Najjaśniejszych Państwa w Ilinskoje. — Loterja fantowa. — Czasopisma. — Teatr krakowski. — Tydzień giełdowy. — Wypadek. — Uwolnienie od cenzury uprzedzającej. — Reskrypt o rozruchach w Tyflisie. — Wieś Ilinskoje. — Podpalacze. — Wyrok na Stupnickiego. — Straż ogniowa z ochotnikami. — Odsiadanie kary. — Zaraza na bydło. — Drogi żel. warsz.-wrocł. i z Królewca do Piławy. — Kozacy turecy. — Anglja. Okólnik lorda Russella. — Austrja. Powrót cesarza. — Stosunek do Włoch. — Zasada gmin; namiestnictwo. — Jen. Gablenz. — Rozruchy w Dalmacji. — Wydział prasy. — Procesy prasowe. — Rekurs dra Gregera. — Belgja. Zdrowie króla. — Francja. Przedstawienie spirytyczne. — Grecja. Kłopoty rządu. — Meksyk. Uspokojenie kraju; handel; bandy. — Niemcy. Zmiana systemu w Szlezwigu. — Prusy. Okólnik p. Drouyn de Lhuys. — P. May; Lauenburg; jen. Roon. — Niezadowolenie. — Urlopy w armji. — Kolej żelazna. — Korespondencje z kraju, Lwowa, Zürichu i Paryża. — Kronika.

DZIAŁ URZĘDOWY

Warszawa, d. 7 (19) Września.

Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych i Duchownych. — W myśl art. 11 i 13 Najwyższego Manifestu z dnia 1 (13) Czerwca r. b. 1865, spisowi 1-ej kategorii powołują się do losowania podług wieku, to jest najpierw 20-letni; jeżeli ich nie wystarczy licząc nie mniej jak trzech na jednego rekruta, to powołują się spisowi 21-letni, następnie 22-letni; w braku zaś spisowych pierwszej kategorii, powołują się z drugiej kategorii 23-letni i następnie 24-letni. Z tego wynika, że im mniej powołanych będzie do losowania kategorii według lat spisowych, tem większa liczba spisowych wolną będzie od powołania po raz drugi, trzeci, i następne, do losowania, tak dalece, że gdyby np. dostatecznym okazało się powołać na ten raz spisowych tylko 20 i 21-letnich, to w następnym roku powołani byłiby po raz drugi jedynie spisowi liczący 21 lat skończonych. Gdyby zaś do zapelnienia kontyngensu, liczba 20 letnich spisowych była dostateczną, w takim razie żaden ze spisowych nie byłby dwa razy powoływany, i nie wyciągnąwszy raz losu przeznaczającego go do wojska, pozostałby na zawsze wolnym od poboru. Rezultat taki zależy głównie od liczby spisowych każdego wieku, obecnych przy losowaniu, a tem samem zostaje w zależności od zmniejszenia liczby zbiegostw, jakie się w Królestwie praktykują. Z uwagi, że wynagrodzenia pieniężne za ujęcie ukrywających się i zbiegłych spisowych, udzielane są dotąd nie w jednako-owej ilości, a to według stanu do jakiego należą osoby dostawiające tychże spisowych, i że w obecnym czasie nader ważnym jest zmniejszenie liczby ukrywających się spisowych, — JW. Hrabia Namiestnik Królestwa upoważnił raczył, sposobem czasowego środka, aby wynagrodzenie pieniężne tak dla niższych stopni zarządu wojskowego, jako też straży pogranicznej i w ogóle wszystkich innych osób, które zatrzymają i dostawiają ukrywających się spisowych, zwiększonym było do jednakowej cyfry dziesięciu rubli, za każdego ujętego spisowego, bez różnicy kto go ujmie. Komisja Rządowa Spraw Wewnętrznych i Duchownych, podając o tem do powszechnej wiadomości, nadmieniam, że celem uproszczenia formalności przy wypłacie wyższych wynagrodzeń pieniężnych, tak, aby takowe ile można najrychlej uiszczane były dostawiającym zbiegłych i ukrywających się spisowych, wydanem zostało przez nią zarządzenie, ażeby wypłata wynagrodzeń pieniężnych, o jakich mowa, w zwiększonym stosunku, to jest po dziesięć rubli sr. za dostawienie, poczynając od d. 19 Września (1 Październik) bieżącego 1865 roku, każdego zbiegłego lub ukrywającego się spisowego, bez względu do jakiego stanu należy osoba, któraby go

dostawiła, skuteczną była z właściwych funduszków Skarbu Królestwa, nie za oddzielnymi za każdym razem asygnacjami Rządów Gubernjalnych, jak to dotąd miało miejsce, ale wprost przez Naczelników Powiatowych, nie wpróż jednak, aż po sprawdzeniu przez nich przedewszystkiem, podług przepisów i stosownie do przyjętych zasad, likwidacji jakie będą im przedstawione, tudzież po należytem przekonaniu się, tak o rzeczywistości ujęcia i dostawienia zbiegłego spisowego, jako też i o tem, że dostawiony człowiek był istotnie zbiegłym spisowym. Na wojennych Naczelników Powiatowych włożonym został nadzór nad spiesznym uiszczaniem pomienionych nagród pieniężnych, przy zastosowaniu się do przepisów.

Dyrekcja Ubezpieczeń zawiadamia, że Główna Kasa Oszczędności z Kantorem Pomocniczym w gmachu szkolnym za kościołem Ś-go Aleksandra, przy alei Belwederskiej pomieszczonej, w tygodniu upłynionym do dnia 5 (17) Września roku bież. włącznie, wydała książeczek nowych 56, na które, tudzież na dawniejsze w 267 wnioskach złożono rs. 6,192 kop. 75. Na żądanie zaś 102 uczestników (prócz procentu rs. 47 k. 13 1/2 należnego za rok bieżący od całkowitych odbiorów) wypłaciła rs. 4,275 kop. 12 i umorzyła książeczek 33. Przeważających 16,815, posiada kapitał rs. 593,623 kop. 6 1/2.

Warszawski Ober-Policmajster. — W zamiarze ułatwienia wyjazdu na jarmark do Łowicza w dniach 9 (21), 10 (22) i 11 (23) b. m. odbyć się mający, z mocy zezwolenia Władzy wyższej, Komisarze cyrkulowi upoważnieni zostali do wydawania tutajszymi mieszkańcom w powyższym celu biletów na wyjazd, bez żadnych innych formalności, jedynie na podstawie zwykłych dowodów legitymacyjnych. — Warszawa, d. 6 (18) Września 1865 r. — Świty Jego Cesarzowskiej Mości, Jenerał-major, baron *Frederyks*.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

Warszawa d. 7 (19) Września.

Telegram z Brukselli podaje treść zamieszczonego w całej rozciągłości w *Ind. bel.* z 17-go okólnika lorda Russella do angielskich agentów dyplomatycznych za granicą, w przedmiocie umowy gasteńskiej, zgodnego w duchu z okólnikiem p. Drouyn de Lhuys.

W Paryżu znów krążyły pogłoski o rychłych reformach liberalnych; wszelako korespondencje z tej stolicy nie dawały im zbyt wiary, również jak i pogłoskom o zjeździe dyplomatycznym w Biarritz, gdzie miały być reprezentowane: Austrja, Prusy, Hiszpanja i Meksyk, a do których, jak się zdaje, dało powód zapowiedziane przybycie p. Bismarcka do tego kąpielowego miejsca, podczas pobytu cesarza Napoleona.

Wiadomo, że podróż p. Boggio do Rzymu, sprawiła pewne wrażenie we Włoszech, a dwukrotnie udzielone mu posłuchanie przez papieża w Castel Gondolfo, wywołało mniemanie, iż p. Boggio został wysłany z poufną misją i usiłuje wznowić układy rozpoczęte przez p. Vegezzego. Jakkolwiek korespondencje z Rzymu zaprzeczają temu mniemaniu, wszelako przyznają, że każdy przybywający do Rzymu włoski mąż stanu, mający stosunki z jen. La Marmora, musi mieć polecenie objaśnienia dworu papieżkiego o zamiarach gabinetu florenckiego. Z drugiej strony jednakże, usunięcie się p. Lanza z gabinetu, nie nadało mu barwy przychylniej pojednaniu z Rzymem.

Według *Epoca*, w Madrycie krążyła pogłoska o rychłym odwiedzeniu tej stolicy przez króla portugalskiego z małżonką. Dziennik ten wyraża życzenie, aby zjazd monarchów dwóch sąsiednich państw, spowodował ściślejsze stosunki pomiędzy dworami madryckim a lisbońskim.

Reskrypt cesarza austriackiego zwołujący nowy sejm w Siedmiogrodzie, jest pierwszym urzędowym objawem nowego gabinetu. Reskrypt ten uważają jako kompromis dwóch prądów gabinetu, reprezentowanych przez pp. Belcredi i Majlath. Minister stanu, jako przeciwnik dualizmu, rozumiał dobrze, iż przywrócenie zjednoczenia Siedmiogrodu z Węgrami może zagrozić federalizmowi; p. Majlath zaś domagał się zwołania ścieśnionej rady państwa w Wiedniu, podczas obradowania sejmu węgierskiego, co zupełnie było przeciwnem planom ministra stanu. Dwaj ministrowie porozumieili się w ten sposób, iż p. Majlath odstąpił od swego żądania, a p. Belcredi oddał Siedmiogrod Węgrom, gdyż niewątpliwem jest, że sejm siedmiogrodzki oświadczy się za zjednoczeniem, ponieważ nowe prawo wyborcze, o 12,000 osób powiększyło liczbę wyborców stronnictwa madzarskiego, a odjęło 40,000 głosów jego przeciwnikom.

Z Frankfurtu nad Menem telegrafują, iż według tamtejszego dziennika *Europa*, lord Russell przesłał do mocarstw morskich depeszę okólnikową, proponującą podpisanie deklaracji, która uznaje handel niewolnikami za winę równą korsarstwu, i poddaje go takim samym jak korsarstwo karom. — *Times*, który podczas wojny domowej w Stanach Zjednoczonych, jako przeciwnik Północy, dla obruszenia przeciw niej opinii publicznej, przesadzał znaczenie stronnictwa fenienizmu za swe narzędzie wojenne, — teraz, kiedy dopiął swego celu, a narzędzie to po ukończeniu wojny domowej już mu jest niepotrzebne, dowodzi, że fenienizm nie może budzić istotnej obawy. Stronnictwo to rekrutuje się tylko pomiędzy najniższymi warstwami społeczeństwa; nie należy do niego ani duchowieństwo katolickie, mające tak ważny wpływ w Irlandji, ani klasy ukształczone, które po zmianie zaszłej w polityce Anglii względem Irlandji, umieją oceniać korzyści związku. Według tego dziennika i innych pism londyńskich, Anglja nie potrzebuje się obawiać fenienizmu, a gdyby spiskowcy usiłowali zakłócić spokojność publiczną w kraju posiadającym wszystkie swobody konstytucyjne Anglii, usiłowanie to mniejby było niebezpieczne dla zjednoczenia trzech królestw, niż wzburzenia O'Connella do 1847 r. i rozruchy Smitha O'Briena i młodej Irlandji w 1848 r. — *Times* utrzymuje, że Anglja postanowiła już nie robić żadnych ustępstw ani wydatków, dla utrzymania Kanady pod swem zwierzchnictwem. Kwestja, czy Kanada jest dla Anglii źródłem słabości lub siły, nie jest kwestją wojskową; lecz zależy od wartości jaką Kanada przypisuje angielskiemu protektoratowi. Kanadyjczycy, powiada ten dziennik, czynami powinni pokazać, czy pragną tego protektoratu lub nie dbają o takowy.

Johnson, prezydent Zjednoczonych Stanów, odpowiadając na adres pożegnalny pośła Kolumbji, oświadczył, iż będzie się trzymał polityki, dążącej do zapewnienia, pokojowymi środkami, utrwalenia instytucji liberalnych na całym lądzie Ameryki.

W Meksyku sądzono że Juarez, który, jak wiadomo, przeniósł główną kwaterę do El Paso del Norte, będzie wyparty z tego stanowiska i zmuszony szukać schronienia w Stanach Zjednoczonych.

Zwracamy uwagę na zamieszczone poniżej korespondencje ze Lwowa, Zurichu i Paryża.

* Dziś, w dzień rocznicy zamachu na życie JW. Hrabiego Berga, Namiestnika i Głównodowodzącego, o godzinie 11-ej, odprawione zostało w tutejszej katedrze prawosławnej przez najprzewielebniejszego Joanicjusza, arcybiskupa warszawskiego i nowogrodzkiego, dziękczynne nabożeństwo, na które zebrał się wojskowi i cywilni urzędnicy, dla pomodlenia się o zdrowie JW. Hrabiego, i życzenia mu z całego serca długich jeszcze lat.

* (Pobyt Najjaśniejszych Państwa w Ilinskoje). *Ilinskoje, 4 (16) września.* Ich Cesarskie Moście cieszą się stale pożądanym zdrowiem. Pogoda, jakkolwiek nie zupełnie sprzyja, nie przeszkadza atoli odbywać przechadzki w parku i w okolicach, które są nader malownicze. (*Rus. Inv.*)

* (Loterja fantowa), połączona z zabawą muzyczną, na dochód dzieci żołnierskich—odbyła się w dniu wczorajszym. Sasaki ogród uiluminowany wspaniale, przybrał raz jeszcze w tym roku uroczyste szaty. Około 15,000 osób przybyło na tę świetną zabawę, gdyż samych biletów wejścia sprzedano sztuk 12,000, a około 3,000 osób wpuszczono pod koniec zabawy. JW. Hrabina Namiestnikowa i inne dystyngowane damy, wraz z towarzyszącymi im członkami komitetu zawiązanego dla tej zabawy, siedząc w namiotach przystrojonych gustownie, przyczyniły się wielce do pomnożenia ofiar, chętnie i hojnie składanych. Sprzedaż biletów na loterję fantową *rosła* urobornie, dowodem tego *rosła* biletu osiągnięty z wczorajszej zabawy, który około ośm tysięcy pięćset rubli wynosi. Konia wierzchowca, wartości 130 rubli, ofiarowanego przez generała Karcowa, jako fant—wygrał znany właściciel najpierwszej restauracji tutejszej i dzierżawca hotelu angielskiego, p. Bouqurelle;—widzieliśmy prócz tego, wiele innych fantów nader gustownych, które szczęśliwi wybrańcy loteryjnej fortuny unosili z ogrodu. Iluminacja była świetną, a ogień sztuczny, urządzone doskonale przez kapitana Petersdorfa, salwą rakiet rozsypanych się w brylantowe gwiazdy, grzmiały rozgłośnie i oświecały fantastycznie stare drzewa, ocieniające wielką aleję ogrodu. I tym razem, słońce elektryczne p. Elsnera, rzucało do koła smugi srebrzystego światła, zamieniając wody głównej fontanny w kryształowy bukiet. Dwanaście orkiestr wojskowych i jedna prywatna, pp. Lewandowskiego i Kuhnego, rozrzucone po całym ogrodzie, grały rozmaite, celniejsze utwory. Pod koniec zabawy, wszystkie te orkiestry połączyły się w jedną, olbrzymią i napełniły powietrze wspaniałą i uroczą harmonją a skoro cyfra Najjaśniejszego Pana umieszczona nad kolumnadą, zapłonęła wspaniale, wykonały hymn „Boże Cesarza chroń”. Ogromne tłumy ludu, stojące u bram ogrodu, przypatrywały się zdaleka ogniom sztucznym i dopełniały ram tego obrazu fantastycznego, który zapewne ostatni już raz w tym roku zamienił ogród Saski w świetny salon letni. Bliższe szczegóły, dotyczące ilości sprzedanych biletów na loterję fantową i innych okoliczności, podamy wkrótce do wiadomości publicznej.

* (Czasopisma). W Warszawie pocnie wychodzić z d. 1-m października pismo poświęcone sprawom teatru i muzyki. Redaktorem jest p. Lebrun. Po *Opiekunie domowym, Bluszczach, Bazarze, Rodzinie, Kłosach i Ekonomistcie*, jest to już siódme pismo, które w przeciągu tego roku powstaje w Warszawie. Oprócz wyżej wymienionych, wychodzą tam jeszcze następujące dzienniki: *Gazeta polska, Gazeta warszawska, Tygodnik ilustrowany, Biblioteka polska, Przegląd lekarski, Przegląd katolicki, Tygodnik Mód, Wędrowiec, Kmiotek, Przyjaciel dzieci, Kółko rodzinne, Gazeta rolnicza, Kurjer niedzielny i Kurjer*

warszawski—a więc razem pism 21. Gdzież porównanie z naszym dziennikarstwem?... (*Hasło*, z którego powyższy ustęp przytaczamy, w tem wycieceniu opuściło jeszcze niektóre pisma u nas wychodzące, jak *Kurjer codzienny, Tygodnik lekarski, Zwiastun ewangeliczny, Gazetę handlową*, nie mówiąc o tych które wkrótce mają się ukazać, jak *Tygodnik literacki, Tygodnik naukowy* i czasopismo poświęcone politechnice. *P. R.*)

(Teatr krakowski). *Czas* z dnia 13-go b. m. zamieszcza artykuł dotyczący reorganizacji a raczej rezurekcji teatru krakowskiego, z powodu objęcia nad nim nadzoru przez hr. Skorupkę. Nic nie mamy przeciwko życzeniom krakowskiego organu, odnoszącym się do rozkwitu i podniesienia upadłej sceny miejscowej; owszem, podzielamy szczerze te życzenia i pragniemy, ażeby widowiska teatralne i literatura dramatyczna, kwitły po wszystkich scenach prowincjonalnych—skorzystałaby na tem i nasza, do której wyrobieni i zdolniejsi artyści z takich teatrów, przybywaliby, bądź na role gościnne, bądź dla odświeżenia miejscowego personelu, któremu czasem, jak to w obecnej chwili ma miejsce, brakuje uzdolnionych wyżej artystów w serjo dramatycznym rodzaju (*jeunes premiers*); lecz życzliwy nowej organizacji teatru krakowskiego autor wzmiankowanego artykułu, mówiąc o trudnościach podniesienia sceny tamtejszej, powiada, iż hr. Skorupka znajdzie gorliwą pomoc w *doświadczonym* reżyserze, p. Swieszewskim, i uwiadomiamy oraz, że w repertuarze tworzącym się lub utworzonym dla krakowskiego teatru, znajdują się sztuki pana J. S. Jasińskiego, pod którego głównym kierunkiem teatr ów pozostaje. Otóż, mniemamy, że p. Swieszewski, dobry i zdolny aktor w rolach lekkich i żwawych, niemógł jednakże nabrać wszelkiego *doświadczenia*, podczas przelotnego, bo kilka miesięcy trwającego reżyserstwa sceny warszawskiej, które jedynie czasowo mu powierzono, a p. Jasiński, który znowu jest istotnie wybornym reżyserem, mało bardzo posiada autorskiego talentu i oryginalne jego pióra utwory, jakkolwiek nie bez pewnej wartości, nie zdołają przecież wzbogacić repertuaru żadnej sceny, jak o tem zaświadczyło, stanowcze niepowodzenie *Punktu i Dwukropka*, arcy słabej komedji, tegoż autora, która upadła na scenie warszawskiej, pomimo starannego obsadzenia i wybornej gry artystów. Nie rozumiemy również powodów, dla których autor artykułu w *Czasie* wlicza tak szczegółowo, liczny personel wchodzący do składu odrodzonego teatru, albowiem nie znajdujemy tam ani jednego nazwiska znanego już z wyższych zdolności lub zasług, a natomiast spotykamy, bądź znane powszechnie nieudolności, bądź niewiadome nikomu indywidualności—można je przeto było bezpiecznie umieścić w jakiej kolwiek kolei...

Pragniemy szczerze, ażeby cały ten personel mógł wykształcić się przy pracy i dobrym kierunku, *rzeczywiście doświadczony* reżysera, chociażby mu nawet przyszło zasilac repertuar dramatyczny sztukami starych pedantów, jak Fredro, Korzeniowski, Skarbek, Bogusławski, lub młodszych, jak: Chęciński, Anczyc, W. Szymanowski, Pieńkowski, i t. d. a obejść się bez nowych oryginalnych utworów w rodzaju „Punktu i Dwukropka.”

Dawne przysłowie twierdzi, że „Kraków nie od razu zbudowano.” Mniemamy, że możnaby je zastosować do reorganizującej się sceny krakowskiej, i dla tego życzymy przedewszystkiem, tak kierownikom jak i artystom rzeczonego teatru, przynajmniej „wytrwałości” (nie brukselskiej, broń boże!) który wśród różnych przeszkód i niedostatków, najbardziej im potrzebnym będzie.

* (Tydzień giełdowy). Zdaje się, jak gdyby w miarę zbliżenia się pory jesiennej, czynność na giełdzie naszej coraz więcej słabła, gdyż tydzień ubiegły szczerplejszą nam wykazał sumę obrotów ogólnych, aniżeli poprzednie tygodnie. Stagnacja w interesie wywozowym mocno czuć się daje, napełniając kapeców naszych przywzowych obawą, skąd tu później wzięść tanią walutę zagraniczną, na pokrycie zobowiązań za sprowadzone do kraju towary zagraniczne. Kursy waluty naszej na giełdzie berlińskiej prawie nieodmiennie się utrzymują w niskości dawniejszej; kursy remess zagranicznych w Petersburgu, Rydze i Odesie tak samo się obniżają; przy braku zaś własnych trasowań długoterminowych za produkta krajowe na miasta handlowe pruskie, zastanowienia godnem znajdziemy, że ażio waluty zagranicznej u nas tak się jeszcze utrzymuje. Brak gotówki i w ubiegłym tygodniu utrzymał na giełdzie naszej tendencję cofającą we wszystkich prawie papierach publicznych i wartościach procentowych; kupna odbywały się tylko z koniecznej potrzeby. Listy zastawne spadły w porównaniu z końcem tygodnia poprzedniego; obligi skarbu obniżyły się; 5-cio procentowych biletów banku cesarstwa, wcale nie kupowano, 4-ro procentowe metaliki przeciwnie chętnie bra-

no. Pożyczkę premiovą na początku tygodnia kupowano po wyższym cokolwiek kursie jak w końcu tygodnia poprzedniego, w dalszym przebiegu jednakże, kurs zniżył się. Akcje drogi żel. w tym tygodniu prawie zapomniane zostały; o warszawsko-wiedeńskie nikt się nie dopytywał, bydgoskie daremnie co dzień po niższych kursach na sprzedaż podawano; tylko akcji rosyjskich zakupiono kilka sum pomniejszych, a terespolskie byłyby może więcej znalazły pokupu, gdyby więcej się zjawilo sprzedających. Sumy na hypoteki w wielkiej liczbie były poszukiwane, tak na domy w Warszawie, jak na dobra ziemskie, ale kapitałów gotowych zupełnie jest brak, chociaż właściciele hypotek na wysokie zezwalają procenta. (*G. Handl.*)

* (Wypadek). W dniu wczorajszym Antoni Francke, sztukator wieku lat 22, pracując przy budowie domu przy ulicy Jasnej, przez nieostrożność spadł z wysokości drugiego piętra i tak silnie się potłukł, że po natychmiastowym odwiezieniu go do szpitala Dzieciątka Jezus, w pół godziny życie zakończył.

* (Uwolnienie od cenzury uprzedzającej). *Głos* z 4 (16) września pisze: „Dziś, na zasadzie prawa z 6 kwietnia, *Głos* został uwolniony przez główny zarząd prasy od cenzury uprzedzającej. Dziś *po raz pierwszy*, od samego początku dziennikarskiego naszego zawodu, zwracamy się do czytelnika z mową nie przejrzaną naprzód przez cenzora... Nie potrzebujemy ukrywać uczucia radości, z jakim zaczynamy prowadzić taką rozmowę; radość nasza nie wyrazi się szumną, nie wypowie się przez fejerwerczne błyski, dla tego mianowicie, że jest to radość szczerą, głęboką. Przystępujemy do wolniejszej działalności, nie z dziecinnyim zachwyceniem, jakiego doznaje uczeń, wychodzący ze szkoły, z zamiarem zapomnienia lekcji, zerwania związku z najbliższą przeszłością, i na pokazanie tego wszystkiego, uczynienia jakiego rozpaczliwego *salto-mortale*. Nic nie zapominamy, niczego zrywać nie chcemy i nie mamy nawet zamiaru oddawania się z tego powodu niezmiernemu zachwyceniu. Nie powiemy nawet, że dla naszej prasy wschodzi nowa era, era odrodzenia... Nie, nie należy nam niczego zapominać, niczego zrywać. Nasza prasa i w ostatnim pół wieku okazała zasługi, które słusznie może się pysznić. W miarę możności wypowiadała dążenia społeczeństwa, i o ile ciaśniejszym był, dostępny dla niej kształt wyrażenia, im bardziej ograniczone było pole działania, tem większe są jej zasługi. Wielu z ognistych, szlachetnych jej działaczy, nie doczekało się chwili obecnej, chwili, kiedy słowo poważnego, szlachetnego pisarza ma więcej przestworu. Przed obecnymi działaczami rozwija się trudny lecz pociągający obowiązek skorzystania z nowego, dobroczynnego postanowienia, utrwalenia jego praktyki, obmyślenia, ostrożnej i sumiennej stałej. Nie odwracamy się od przeszłości, chociaż z nią złączona jest myśl o ścieśnieniach, nieuniknionych przy każdym uprzedzającym przeglądaniu; nie odwracamy się od niej dla tego, że i dotąd uważaliśmy naszą pracę za zupełnie dojrzałą, godną większej wolności. Sami, pozostaniemy tem, czem byliśmy. Nowe postanowienie nie da nam ani większego w sobie zaufania, ani nowych przekonań. Przekonania nasze przeprowadzaliśmy i poprzednio; zaufanie w nich mieliśmy i przed tem i zachowaliśmy takowe dotąd; inaczej nie byłibyśmy wystąpili w druk przed publiczność. Niezawodnie, poprzednio, czasem kształt wyrażenia nas ograniczał; tego ograniczenia pod względem formy teraz nie będzie; możemy wyrażać się z większą wolnością, ale będziemy wyrażali to samo, t. j. same myśli, przekonania, które wykształciły się w nas przez życie poprzednie, w których wychowali nas poprzedni znakomici działacze ruskiej prasy... W jaki sposób zamierzamy spełnić nasz obowiązek, to, jak nam się zdaje, nie wymaga długich komentarzy. Powiedzieliśmy już, że nie wyrzekamy się naszej przeszłości. Nigdy nie mieliśmy tajemnych celów, nie chodziliśmy tajemnymi drogami, a teraz kiedy dano nam większą wolność słowa, na naszą odpowiedzialność,—potrafimy bronić przekonań, które dotąd przeprowadzaliśmy w miarę możliwości. Potrafimy zachować wstrzeźliwość—pierwszą oznakę dojrzałości, konieczny warunek wolności; ale potrafimy zachować stałość naszych przekonań, stałość w korzystaniu z nowego prawa... Teraz kształt wyrażania się jest swobodniejszy; teraz mamy więcej przestworu; teraz metoda negacyjna, w większej części wypadków, powinna ustąpić miejscie metodzie dodatniej; ruchy skrzydłowe powinny być zastąpione przez ruch frontowy. I dziś chcemy dać zakład naszym zamiarom, mówić to samo cośmy mówili dotąd, lecz wyrażać się jasniej. W tym celu powiemy kilka słów o naszych przekonaniach. Długo o nich rozwodzić się nie będziemy. Sądzymy, iż czytelnicy *Głosa* sami mogli je poznać w ciągu trzyletniej na-

szej działalności. W półtęczy jakiegoś doznali, i którym pyszniemy się bardziej niż materjalnym powodzeniem sprawy, dowodzi, że w społeczeństwie mamy wielu ludzi, myślących tak samo jak my, że nuta jest wzięta przez nas dokładnie i wywołuje echo w dążeniach społecznych. Uważamy za pierwszy obowiązek dziennikarza — *niezawisłość*. Jakkolwiek dobroczynne byłyby działania rządu, dziennikarstwo powinno pozostać niezawisłym; inaczej traci wszelkie znaczenie. Dziennikarstwo — to nasz głos społeczny, edyny organ, przez który nasze społeczeństwo może awnie wyrazić swe życzenia. Nie związani ani pożyczkami od osób politycznych, ani ratami dzierżawy, ani przywilejem, ani monopolem, posiadając *Głos* na własność całkowitą, w znaczeniu moralnym i materjalnym, zawsze byliśmy niezawisłymi i pozostaniemy niezawisłymi....”

* (Reskrypt względem byłych nieporządków w Tyflisie). Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę Namiestnik kaukaski, w reskrypcie do generał-adjutanta księcia Orbeliani, z d. 15 lipca r. b., wynurzając żal swój z powodu zaszłych w m. Tyflisie 27 i 28 czerwca nieporządków, które wywołały potrzebę użycia do ich poskromienia siły zbrojowej, — zawiadamia, że po doniesieniu o tem Najjaśniejszemu Panu, Jego Cesarska Mość raczył wyrazić swe ubolewanie, iż ludność tyfiska, którą uważał jako miłującą porządek i uległą prawom części swoich poddanych, dopuściła u siebie, za namową ludzi złej woli, spełnienie niegodziwych czynów przez tłum ciemnego ludu. Oświadczając następnie wdzięczność swoją generałowi za przedsięwzięte przezeń, po wy-czerpaniu wszelkich środków perswazji, stanowcze kroki w usmierzaniu nieporządków, Wielki Książę Namiestnik zwraca jego uwagę, że podany przez wicherzycieli spokojności publicznej powód do nieporządków wyraźnie dowodzi, że tłum, który dopuścił się karogodnych czynów, wprowadzony był w błąd, i że ten nie mógł być przypadkowy. A przeto sprawcy, jacy wykryci zostaną, prócz odpowiedzialności za swoje czyny, winni będą wynagrodzić poszkodowanym poniesione na majątku straty. (Rus. Inw.)

* (Wieś Ilinskoje), dokąd teraz raczyli przybyć Najjaśniejsi Państwo, należąca dawniej do księcia L. Golicyna, jest podobno jedna z najpiękniejszych okolic Moskwy. Na stromym brzegu rzeki Moskwy stoi wygodny pałac, okolony zachwycającym parkiem. Z pałacu do rzeki schodzi się po trzech półokrągłych tarasach, jeden za drugim leżących. Przeciwny brzeg równy, stopniowo wznosząc się, formuje spadzistą równinę, okoloną na horyzoncie ciemnym borem sosnowym, przerzniętym pośrodku drogą. Na prawo i na lewo, tam gdzie las się kończy, widać wioski, pola, pagórki, a w odległości błyszczą ce zakręty rzeki. Z drugiej strony pałacu jest taras, idący spadzisto z wysokości drugiego piętrowia, gdzie są pokoje Cesarzowej, aż do parku. Cały pałac zdobią kwiaty i krzewy egzotyczne; naokoło są klomby kwiatów. Dalej ze wszystkich stron leżą piękne młode laski, przerznięte drożynami, parowy, aleje kryte, mostki; na wzgórzach kioski, altany. W różnych punktach parku i po bokach perspektywy, prowadzącej do pałacu, położone są domki, z klombami kwiatów naprzodzie, które zatrzymały dawne fantazyjne nazwy: „*Nie czuj gorja*”, „*Pojmi menia*”, „*Milowida*” i t. d. W tych domkach mieści się świta Ich Cesarskich Mości. U samego wjazdu do parku, po lewej stronie jest cerkiew, a po prawej — piękne murowane budowle stajenne. (Rus. Inw.)

* (Podpalacze). Jeden z przyjezdnych ziemian z galicyjskiego Podola, opowiadał nam za rzecz pewną, że w czortkowskim, mianowicie w okolicy Husiatyna udało się żydom wysledzić autora plakatów, groźnych pożogą i t. p. Miano pochwylić siedm osób, sprawców i współników, którzy osadzeni w więzieniu mają być wszyscy zakwalifikowani do śledztwa kryminalnego. (Gaz. Nar.)

* (Wyrok na Stupnickiego). *Przeгляд* podaje naczele swego numeru z 12 b. m. następujące ogłoszenie urzędowe: Lwowski wyższy sąd krajowy zatwierdził w zupełności pod dniem 7 sierpnia r. b. wyrok sądu krajowego lwowskiego z 28 kwietnia r. z., mocą którego Karol Stupnicki, redaktor *Przeгляду*, uznany został za winnego przestępstwa przeciw bezpieczeństwu honoru Edwarda Nowaczyńskiego, przez ogłoszenie korespondencji „z Rzeszowa”, za co skazuje się na trzy dni aresztu i na koszta sądowe, oraz na utratę 60 zł. reń. z kaucji i na ogłoszenie wyroku jego kosztem.

* (Straż ogniowa z ochotników). Na mocy upoważnienia c. k. namiestnictwa, utworzony został we Lwowie oddział ochotników jako pomoc dla tamecznej straży ogniowej. Nowy ten oddział składać się będzie z 500 młodych ludzi dwóch kategorii, mianowicie z 200 mularzy, cieślów, blacharzy, deka-

rzy i kominarzy, oraz z 300 rzemieślników innych profesji. (Krak. Z.)

* (Odsiadanie kary więzienia). *Gniezno, 8 września*. W zeszyły poniedziałek ksiądz proboszcz W. z Modliszewka zaczął odsiadywać w tu-tejszem więzieniu sądowem karę trzymiesięcznego więzienia, na którą skazany został za kazanie barwy politycznej. (Patr. Z.)

* (Zaraza na bydło). *Gombin, 11 września*. *Pr. Lit. Z.* donosi z wiarogodnego źródła, że w Kownie i jego okolicach panuje zaraza na bydło. Skutkiem tego ruch na granicy uległ niejakiemu ograniczeniu, dotykającym na teraz tylko bydło i rozmaite jego części.

* (Droga żelazna warszawsko-wrocławska). Ktokolwiek zwiedza Kalisz, zarzucany jest ze wszech stron zapytaniami o stanie kwestji budowy drogi żelaznej z Wrocławia do Kalisza. Życzą sobie tam, ażeby linja ta przyszła jak najprędzej do skutku, i powszechnem jest przekonanie, że połączenie, za pomocą drogi żelaznej, Kalisza z Warszawą, zostanie niezawodnie uskutecznione, chociażby rozmaite inne projekta stały temu na przeszkodzie. W Warszawie coraz bardziej daje się czuć potrzeba bezpośredniej drogi żelaznej pomiędzy tem miastem i Wrocławiem. (Pos. Z.)

* (Droga żel. z Królewca do Piławy). *Królewiec, 12 września*. Wczoraj otwartą została dla użytku publiczności przestrzeń drogi żelaznej z Królewca do Piławy. Dla miasteczka portowego Piławy, w którym handel zupełnie upadł, rozpocznie się obecnie nowy okres wzrostu. (Patr. Z.)

* (Kozacy tureccy). W N. 186 naszego Dziennika, podaliśmy list z Adranopola do *Czasu* o kozakach tureckich i o szkole wojskowej w Stambule; list ten zgorszył korespondenta paryzkiego *Gaz. Nar.* a więcej jeszcze *Dzien. Pozn.* Z tego powodu *Czas* przypominając wyrażenia tego listu, pisze: „W odpowiedzi na to z Paryża do *Gaz. Nar.* rzuconą jest wątpliwość, czy list nasz pochodził z Adranopola czy z Konstantynopola, a nawet posądzono kogoś, lubo go nie wymieniono, o autorstwo tego listu. *Dziennik Poznański* idzie dalej jeszcze, bo nie tylko utrzymuje, że list przez nas umieszczony nie pochodzi z Adranopola, i poświęca artykuł wstępny wyrazem zgorznięcia swego, ale nadto czyni nas niejako odpowiedzialnymi za to, że ustępy z tego naszego adranopolskiego listu, powtórzył *Dziennik Warszawski*. Zapewne rzecz to nieznaną w innym dziennikarstwie, chyba w amerykańskim, słynnem z wzajemnego szkalowania się, aby jedna redakcja posądzała drugą o podrabianie listów lub adresów. Tak daleko zaszedłszy, możemy się już wszystkiego spodziewać. Co do przedrukowania naszego listu w *Dzienniku Warszawskim*, nie wiemy, czy to miało mówić przeciw naszemu korespondentowi; wszakże był w nim przedrukowany i serdeczny artykuł *Dziennika Poznańskiego* o mowie Aleksandra II, do tak zwanej deputacji w Petersburgu na pogrzebie Carewicza. Artykuł ten, to nie opis marszu do Adranopola, a jednak lubo bardzo on nas zdziwił, a sam *Dziennik Pozn.* wyznał, że wielu oburzył, przecież jeszcze nie obwinialiśmy *Dziennika Poznańskiego*, że jada z jednej misy z p. Pawliszczewem. Dodamy tu jeszcze, że wiedeńskie czasopismo *Zukunft*, głównie sprawami słowiańszczyzny, a przedewszystkiem tureckiej, trudniące się, potwierdziło słowa naszego korespondenta adranopolskiego.”

Anglja.

* (Okólnik lorda Russella) w przedmiocie umowy gastejskiej. powiada pomiędzy innemi: Traktat londyński z 1852 roku został zupełnie usunięty. Należało się spodziewać, iż kiedy traktaty w ten sposób unieważniono, przynajmniej zostaną uznane uczucia ludów Niemiec, życzenia ludności księstw i zdanie większości sejmu związkowego. Lecz zdeptane zostały wszystkie tak dawne jak i nowe prawa, opierające się na wzajemnej kontroli monarchów, lub jawnej niewątpliwej woli ludu, a słuchano tylko rady powagi czystej przemocy; przemoc i zdobycz są jedynymi podstawami umowy. Lord Russell żywo się uskarża na objawione w taki sposób pogardzenie zasadami prawa publicznego i usprawiedliwionemi życzeniami ludności. (Wolff's T. B.)

Austrja.

* (Powrót cesarza). *Wiedeń 16 września*. Cesarz powrócił dziś rano z Ischl i zamieszkał w zamku Schönbrunn. (Wien. Abp.)

* (Stosunek do Włoch). *Köln. Z.* wraca znowu do kwestji, tyle razy zaprzeczanej, usiłowań robionych przez Austrję dla zbliżenia się do Włoch i przywrócenia normalnych z nimi stosunków. Pismo

promienione zapewnia, wbrew zaprzeczeniom prasy półurzędowej wiedeńskiej, że przedsiębrano na serjo w tym duchu kroki tak w Paryżu jak i we Florencji, zwłaszcza w epoce układów w Gastein; lecz wszelkie usiłowania rozbiły się stale o niezachwianie się strony rządu włoskiego postanowienie nie zgadzania się na żaden kompromis co do kwestji weneckiej. Szczegóły które podaje *Köln. Z.*, wywołują niewątpliwie nowe i energiczne zaprzeczenia ze strony dzienników ministerjalnych wiedeńskich; lecz zaprzeczenia te nie przekonują nikogo: ktokolwiek śledził uważnie za biegiem układów w Gastein, ten nabył przekonanie, że na włosku wisiła gotowość Austrii odrzucenia, z narazieniem się na wojnę, roszczeń p. Bismarcka; włoskiem tym była pewność, że Włochy nie skorzystają z wojny pomiędzy Austrją i Prusami dla odzyskania Wenecji. P. Metternich, główny pośrednik w układach austriacko-włoskich, nie zdołał uzyskać podobnego zapewnienia, i konwencja gasteinska została podpisana. (Nord.)

* (Zasada gmin. — Namiestnictwa). *Wiedeń, 16 września*. *Gen. Corr.* występując przeciw tendencyjnym przez dzienniki rozsiewanym pogłoskom o zamierzonym zaprowadzeniu instytucji „gaugrafów,” zapewnia, że rząd w tym względzie innego nie ma zamiaru, jak tylko przeprowadzenie ustanowionej w ustawie państwa zasady gmin powiatowych we wszystkich krajach, gdzie stosunki za tem przemawiają, i to za przyzwoleniem sejmu, jak to się już stało w Czechach ku zadowoleniu kraju. *Gen. Corr.* mówi dalej: Musimy z równą stanowczością zwrócić uwagę na to, że wszelkie pogłoski szerzone co do obsadzania posad namiestników i innych wysokich urzędników, z nadmienieniem, że prawdopodobnie odmówiono przyjęcia tych posad z powodu braku zaufania do systemu teraźniejszego rządu, — które to twierdzenie posłużyło nawet niektórym dziennikom za przedmiot do artykułów wstępnych, — są całkiem zmyślone.

* (Jen. Gablenz). Nowy gubernator Holsztynji nie zabrał z sobą z Wiednia żadnych właściwie instrukcji, ale za to jak najrozsądniejszą plenipotencję. Zalecono mu przedewszystkiem dobrą administrację księstw, poszanowanie stosunków związkowych, praw ich przeszłych i autonomji. Co się tyczy zwolania stanów Holsztynji, uważać to należy jako kwestję do rozstrzygnięcia, a gubernator powinien w tym przedmiocie złożyć raport. Z innej strony zdaje się, że Austrja nie ma zamiaru utworzenia kontyngensu holsztynskiego. (Mon. Un.)

* (Rozruchy) które miały miejsce w licznych punktach Dalmaacji podczas wyborów gminnych, dały powód do wielu aresztowań. (Nord. A. Z.)

* (Wydział prasy). W kancelarji nadwornej węgierskiej ma być utworzony osobny wydział prasy, wyłącznie dla dzienników krajów korony węgierskiej przeznaczony, przez co zakres działalności biura prasy do ministerjum stanu przyłączonego o wiele zmniejszonym zostanie. (Czas.)

* (Procesy prasowe) *Wiedeń, 14 września*. Już mamy pierwsze procesy w sprawach drukowych za nowego gabinetu; są to pierwsze jaskółki nowej ery; *Nr. Fr. Pres.* ma proces o artykuł w numerze niedzielnym, w którym wzywa deputowanych, aby na zgromadzeniu austriackich deputowanych wystąpili za konstytucję. Oskarżono ją o podburzanie. *Ost Deutsche-Post*, dotąd nieskalana, oskarżona jest o tę samą zbrodnię, za artykuł tyczący się pożyczki, w którym dowodzi, że zaciąganie pożyczki bez izby byłoby naruszeniem konstytucji. (Tamże.)

* (Rekurs dra Juljusza Gregera) o pozwolenie prowadzenia nadal redakcji dziennika *Narodne listy* nie został przyjętym, a petenta odesłano do łaski monarszej. Jak wiadomo, dyrekcja policji pozwoliła drowi Gregerowi objęcie napowrót redakcji, czemu atoli sąd się sprzeciwił, znajdując to przeciwnem nadanej przez cesarza amnestji w sprawach drukowych. (Tamże.)

Belgja.

* (Zdrowie króla). *Daily Telegraph* w liście z Ostendy donosi, że zdrowie króla Leopolda poprawiło się o tyle, iż tenże wyraził życzenie odbycia małej wycieczki po morzu na pokładzie parowca *Belgique*. Mówią, że król przepędzi zimę w Nicei. (Mon. Un. s.)

Francja.

* (Przedstawienie spirytyczne). *Paryż, 13 września*. Wczoraj wieczorem, przedstawienie spirytyczne braci Davenport dało powód do hałaśliwych scen. Ponieważ jeden z widzów odkrył mistyfikację, przeto publiczność poczęła mocno gwizdać. Policja kazała publiczności rozejść się i zmusiła braci Davenport do zwrotu pieniędzy. (Nord.)

Grecja.

(Kłopoty rządu). Otrzymane w Wiedniu wiadomości dyplomatyczne i konsularne z Grecji, budzą obawę nowej katastrofy w tym nieszczęśliwym kraju. Wykryto tam w krótkim czasie trzy sprzysiężenia. Rząd nie odważa się na energiczne wystąpienie przeciw kierownikom spisku. (*Die Pres.*)

Meksyk.

* (Uspokojenie kraju. — Handel. — Bandy). Ostatnia poczta z Monterey przywiozła następujące wiadomości: Usiłowania pułkownika Jeannin-gros i władz departamentalnych poczęły odnosić błogie owoce. Bandy Dario Garza, Rodrigueza i Cavada zostały zupełnie rozproszone, i okoliczne wsie po których bandy te brodziły, poczęły obecnie używać dobrodziejstw pokoju, do którego przez tak długi czas wzdychały. Niewątpliwie, że dzieło uspokojenia kraju z taką łatwością rozpoczęte, doprowadzone zostanie szczęśliwie do końca. W tem przekonaniu utwierdza nas znana czynność kolumn ruchomych i dobre usposobienie mieszkańców. — Przed kilku dniami wyruszył z Matamoras do Monterey konwój złożony z 180 wozów naładowanych towarami. Zapewniają, że konwój ten przeprowadza silny oddział z dywizji Mejia. Przybycie tych towarów do naszego miasta wywrze wielki wpływ na nasz handel, w którym, z powodu długiej przerwy w komunikacji pomiędzy Matamoras, wiele artykułów zaczęło już brakować. — Z band juaristowskich, znajdują się jeszcze następujące w kraju: Banda Cortina, który miał poledz w pojedynku z Canales, złożona z 1000 ludzi, znajduje się obecnie w Ciudad Victoria pod rozkazami Canalesa i d'Hinojasa. Banda Mendeza złożona z blisko 1000 ludzi, przebywała ostatnio w okręgu Escandon; banda Escobedo w stanie San-Luis. Bandy Ugalde i Castillo, wskutek nieporozumień tych naczelników, rozdzieliły się z sobą. Negrete utraciwszy w przechodzie przez puszcze znaczną część swojej bandy, przybył z resztkami do Santa-Rosalía. Patoni na czele 2,600 ludzi wkroczył do stanu Durango, i rozdzielił bandę na kilka oddziałów. (*J. des Deb.*)

Niemcy.

* (Zmiana systemu w Szlezwigu). *Altona, 15 września.* Podług wiadomości z Szlezwigu, podanej przez *Altonaer Mercur*, żywią tam nadzieję, że nastąpi zmiana systemu, albowiem jen. Manteuffel gani ostatnie rozporządzenia p. Zedlitz i w ogóle całe jego postępowanie. Zapewniają, że nominacja Reventlowa na amtmana w Gottorf i Hütten została cofnięta. Spodziewają się, że p. Zedlitz odwołany zostanie ze swego stanowiska. (*Schl. Z.*)

Prusy.

* (Okólnik p. Drouyn de Lhuys. Jen. Manteuffel). *Nordd. A. Z.* cofa się w swym sporze z *N. Preus. Z.* co do autentyczności okólnika p. Drouyn de Lhuys, ta ostatnia zaś robi ustępstwo co do głównego punktu mówiąc: Żadna gazeta niemiecka, ani żaden rząd niemiecki nie może rozstrzygnąć bezwarunkowo kwestji co do autentyczności okólnika; trudno atoli przypuścić, ażeby p. Drouyn de Lhuys przyznał się do autorstwa tego okólnika. — W Szlezwigu panuje przekonanie, że jen. Manteuffel przestrzegać będzie w kwestji urzędników system całkiem odmienny od tego, jakiego trzymał się p. Zedlitz. (*Schl. Z.*)

* (P. May. Lauenburg. P. Roon. Urzędnicy). *Berlin, 15 września.* *Nordd. A. Z.* donosi, że May został osadzony w więzieniu sądu wojennego w Perleburgu, lecz że poprzednio sąd cywilny orzekł pod dniem 13 b. m. jego uwolnienie. — Tak gazeta powiada w swym artykule wstępnym, że nikt nie nazwie na serio Lauenburga „państwem;” sejm przeto nie może stanowić o unji osobistej z Lauenburgiem. — P. Roon udał się dziś z rana w interesie służbowym do Kiel. — *N. Preus. Z.* donosi, że prośby urzędników pruskich o udzielenie im posad w Lauenburgu, zostały odrzucone. (*Wolff's T. B.*)

* (Niezadowolenie). Najświeższe dzienniki szlezwig - holsztyńskie i korespondencje wyrażają niezadowolenie z proklamacji pp. Manteuffla i Gablenz. Upatrują one w nich ominięcie wzmianki o stanie tymczasowości i o poręczeniu prawa krajowego. (*Bresl. Z.*)

* (Urlopy w armji). Za przykładem rezerw, udzielane będą obecnie urlopy żołnierzom, którzy wysłużyli dwa lata. Otrzymają oni urlopy nieograniczone, i w razie powołania ich, zostawac będą w rozporządzeniu dowódców miejscowych. Wiadomo, że ze względów głównie oszczędności, udzielane są corocznie urlopy, od czasu zaprowadzenia nowej organizacji wojskowej, żołnierzom dobrze wyćwiczonym, którzy ukończyli dwa lata służby. (*Patr. Z.*)

* (Kolej żelazna). Ministerstwo handlu przyrzekło tylko pod tym warunkiem dla projektowanego przedłużenia drogi żelaznej tylżycko-wystruckiej do Memla subwencją rządową, jeśli droga ta poprowadzona będzie aż do granicy ruskiej i w Rosji połączy się z koleją żelazną prowadzącą przez Libawę i Mitawę do Rygi. Donoszą jednak, że ministerstwo handlu odstąpiło obecnie od tego warunku, chąc o ile można najprędzej przyczynić się w interesie handlu do ułatwienia komunikacji z portem memelskim. (*Patr. Z.*)

Korespondencje Dziennika Warszawskiego.

Mińsk. W dniu 14 (26) sierpnia, o godzinie 8 1/2 wieczorem, na folwarku Kuczki, z niewiadomej przyczyny spaliły się trzy obory, stajnia i stodoła, zaasekurowane na rs. 1590; nadto spaliło się zboże, w zabudowaniach tych znajdujące się, wraz z narzędziami rolniczymi, oszacowane na rs. 12,000. — W d. 2 (14) sierpnia, w lesie radzymskim wykryto dwa ciała zakopane w ziemi.

Wieluń. W m. Działoszynie, w dniu 7 (19) sierpnia, o godzinie 6-iej po południu, w skutek uderzenia piorunu, spaliła się u Kacpra Leszczyńskiego, miejscowego mieszkańca, stodoła. — W dniu 11 (23) sierpnia, w m. Krzepicach spaliły się z niewykrytej dotąd przyczyny, dwie stodoły, zaasekurowane na rs. 130 wraz z znajdującym się tam zbożem, na rs. 690 otaksowanem. — Dnia 26 sierpnia (7 września), na folwarku Skrzywno, przy reperacji zabudowań dworskich, niespodzianie zapadł się dach i zabił na miejscu mularza Zajęczkowskiego, włościanina Jachimka, niewiadomego z nazwiska cieśle, oraz ranił lekko dwóch ludzi.

Łęczycza. We wsi Modlnie, w dniu 12 (24) sierpnia, spaliły się 2 stodoły ze zbożem, stajnia, obora i spichlerz, z przyczyny uderzenia piorunu. — W dniu 18 (30) sierpnia we wsi Umienie, Szymon Janczak, rażony od pioruna, życie postradał.

Grójec. W dniu 14 (26) sierpnia, we wsi Wólce-Bejkowskiej spaliła się stodoła wraz ze zbożem i słomą, tam znajdującymi się.

Zambrów. W skutek uderzenia piorunu, w dniu 18 (30) sierpnia, zabitą została w izbie, podczas burzy, 9-letnia Dwojra Sapersztajn.

Konin. W tymże dniu, we wsi Rudzie, od uderzenia piorunu, spalił się dom, oceniony na rs. 150 i nieruchomości na rs. 36.

Piotrków. W dniu 8 (20) sierpnia, w m. Rogowie spaliły się 3 domy, na rs. 540 otaksowane. — Ujęty na zbrodni podpalania domu w kolonii Oprzędzowie, w gminie Montolice sytuowanej, włościanin Michał Klat, osadzony w więzieniu w oddzielnej izbie, w dniu 17 (29) sierpnia, odebrał sobie życie przez powieszenie się.

Sieradz. We wsi Ruda Jeżowska, od uderzenia piorunu spaliły się w dniu 6 (18) sierpnia gumna do włościan należąca.

Lublin. Czasowo przebywający za paszportem w gminie Kamień, poddany pruski, Kacper Krul i włościanin wsi Łazisk, Maciej Dronsłak, spuściwszy się do starej studni, celem jej oczyszczenia, na folwarku Srednim, z powodu zgęszczonej atmosfery zaduszeni zostali. — W dniu 2 (14) sierpnia, we wsi Jaskowicach, piorun uderzył w dom, własnością kolonisty Wawerskiego będący, zrzuciwszy szkody w skutek wynikłego pożaru, na rs. 750; oprócz tego podległo mocnej kontuzji 13-to-letnie dziecko. — We wsi Wielgolasach, w dniu 2 (14) sierpnia, z tejże samej przyczyny, spaliła się stodoła z 10-u sztukami rogacizny, zbożem i narzędziami gospodarskimi. — W dniu 5 (13) sierpnia, od uderzenia piorunu, we wsi Ossowie spaliły się trzy stodoły i dwie młockarnie wraz z rozmaitemi narzędziami rolniczymi, powozem i zbożem, ocenionymi na rs. 600. — W dniu 15 (27) sierpnia o godzinie 10-iej z rana, z przyczyny nieostrożnego obchodzenia się z ogniem, spaliła się w m. Bychawie stodoła i dach na domu mieszkalnym, należącym do mieszczanina Dutkiewicza.

Siedlce. W dniu 18 (30) sierpnia, we wsi Rytele-Olechny, Franciszek Ditrzruk, rażony od pioruna, życie utracił.

Łuków. W dniu 26 sierpnia (7 września), włościanin wsi Grędzówki, Michał Kurek, zdejmując w stodołę worek ze zbożem, upadł z nim i tak mocno uderzył się głową o podłogę, że na miejscu życie zakończył.

Hrubieszów. W dniu 19 (31) sierpnia, w m. Łaszczowie z niewiadomej przyczyny, spalił się dom drewniany, na rs. 120 zaasekurowany, wraz z rekwizytami skarbowymi, na rs. 90 otaksowanymi, do objezdyczków straży granicznej należącymi.

Janów. W dniu 3 (15) sierpnia, we wsiach: Sałaminie, Marnopolu, Lipsku-dużym i Suchodołach,

grad niezwyklej wielkości, zniszczył zupełnie zboża, na pniu w polu jeszcze będące.

Krasnystaw. W Wojsławicach, w d. 5 (17) sierpnia, spaliła się stodoła ze zbożem od uderzenia piorunu, przez co poniesiono straty na rs. 270.

Płock. We wsi Wylazłowie, w nocy z 13 (25) na 14 (26) sierpnia, od uderzenia piorunu spaliły się stajnia i ościenne stodoły, na rs. 240 otaksowane. — W dniu 18 (30) sierpnia, we wsi Lentowie z tejże samej przyczyny spaliły się stajnia, stodoła ze zbożem i niektóre narzędzia rolnicze, na rs. 442 otaksowane.

Przasnysz. We wsi Komnatach-Borowych spaliły się w dniu 17 (29) sierpnia, dwa domy z przybudowaniami i trzy stodoły napełnione zbożem; przy tym wypadku znalazła śmierć służąca Anna Słubowska, która pragnąc uratować część swego dobytku, rzuciła się do ogarniętego płomieniem domu, z kąd już więcej wyratować się nie mogła.

Mława. We wsi Rzeszotary-Zawady, z niewiadomej przyczyny wynikły pożar, zniszczył stodołę ze zbożem i stajnię, w której spaliło się 6 koni, 3 woły i rozmaite narzędzia rolnicze.

Ostrolęka. W dniu 12 (24) sierpnia, z niewiadomej przyczyny spaliła się stodoła w m. Myszyncu, zaasekurowana rs. 30, tudzież zboże w snopach, na rs. 50 ocenione.

Pułtusk. We wsi Rostowie-dużym, w dniu 18 (30) sierpnia, zabity został od piorunu Mikołaj Wiśniewski, naówczas pasący bydło w polu. — Wojciech Pajuk, poddany austriacki, pochodzący z m. Rudnika, w Galicji, przechodząc lasem niedaleko wsi Dęby, uderzył kamieniem idącego z nim razem ziomka swego, Marcina Denika. Gdy Denik tym sposobem pobawiony był zmysłów, Pajuk sądząc że go zabił, wyjął mu paszport, trzy ruble gotowizną, zabrał dwie koszule i zdjąwszy mu buty i spodnie, nie wiadomo gdzie zniknął. Denik odzyskawszy zmysły, znajduje się na kuracji w szpitalu pułtuskim.

Radom. Niedaleko m. Jędrzejowa, w dniu 11 (23) sierpnia, spaliły się dwie stodoły wraz ze zbożem pod jednym dachem zbudowane. Straty ztąd wynikłe, ocenione na rs. 1,200.

Opoczno. Dnia 20 sierpnia (1 września), w nocy, żołnierz połockiego pułku piechoty Nr. 28, z kompanji 1-iej linjowej, Nestor Onufriew, z niewyśledzonej dotąd przyczyny, odebrał sobie życie wystrzałem. — We wsi Skotnikach, w powiecie opoczyńskim, w dniu 6 (18) sierpnia, w skutek nieostrożności z ogniem, spalił się skład rżniętego drzewa, ocenionego na rs. 4,500. — W dniu 12 (24) sierpnia, od uderzenia piorunu, we wsi Demaszno spaliła się obórka wraz z krową.

Stopnica. W dniu 18 (30) sierpnia, o godzinie 10 wieczorem, z niewiadomej przyczyny spaliło się w m. Oleśnicy 40 domów mieszkalnych, 33 stodoły, 12 obór i kościół parafjalny. W ogóle poniesiono straty tak w ruchomościach jak i nieruchomościach na rs. 17,191.

Sejny. Z d. 17 (29) na 18 (30) sierpnia, z niewiadomej przyczyny we wsi Mitelach wynikły pożar, zrzucił straty rs. 390. Mieszkańcy stracili cały swój dobytek jako niezaasekurowany, a jeden z nich utracił inwentarza rs. 1,016.

Wysztyńiec. W dniu 8 (20) sierpnia, w m. Wysztyńcu z niewiadomej przyczyny zgorzała stajnia, zaasekurowana na rs. 190.

Łwów, 14 września.

Loika naszych dzienników.

Kiedy ogłoszono w królestwie organizację rady stanu, rad powiatowych i gubernialnych, głosili nasze dzienniki z *Czasem* na czele, który swego czasu rejdził, że „Moskwa” ogłosiła te reformy ze strachu, że to tylko „blichtr” dla Europy zachodniej. Mimo takiego ocenienia reform, miał *Czas*, jak teraz zapewnia, namawiać mieszkańców królestwa, by się nie odciągali od udziału w przeprowadzeniu ich w życie. Kiedy niektóre dzienniki zaczęły przebąkiwać, że stronnictwo rewolucyjne w Polsce zorganizowane zamysła o zamachu, zapewniał *Czas*, a za nim inne organa prasy naszej niepodległej, że to Moskwa głosi te fałsze, by przeszkodzić wykonaniu reform, tego blichtru dla Europy.

Niebawem po tem zapewnieniu przenikliwego *Czasu*, nastąpił istotnie zamach na życie W. Ks. Konstantego. *Czas* przynajmniej nie pochwalił go. Byłby dał wprawdzie do zrozumienia, że rząd sam wyprawia zamachy, lecz sprawy zostawali w rękach sprawiedliwości, tak grubo kłamać nie wypadało. Natomiast inne organa naszej prasy niepodległej, nie wstydyły się głosić apologję skrytobójstwa, przedstawiać wykonawców zamachu jako męczenników sprawy narodowej.

Kiedy do powstania zbyt widoczne czyniono przygotowania, tak dalece, że rząd francuzki musiał powstrzymać transport broni na ten cel zakupionej — głosił *Czas*, a za nim inne dzienniki nasze, że naród

trwa w opozycji biernej i nie da się sprowadzić na drogę gwałtu, na jaką chciałaby go Moskwa zepchnąć. Owcześnie komitet centralny, byłby więc agentem rządu do zepchnięcia narodu na drogę gwałtu, aby — blichtr rzucony Europie w ustawach reformy, nie wszedł w wykonanie...

Kiedy wybuchło powstanie, *Czas* a za nim i inne dzienniki z wyjątkiem *Gaz. Nar.*, wołały w niebogłosy: to prowokacja moskiewska! to krok rozpaczy wywołany proskrypcją Wielopolskiego! Jedna *Gaz. Nar.* zapewniała zgodnie z prawdą, że powstanie było dawno przygotowane — a my dodamy, że rekrutacja ówczesna dostarczyła mu armji, inaczej byłoby się skończyło na wiecznych przygotowaniach i na deklamacjach „Ruchu” głupiego, bo naród t. j., i masa i prawdziwie oświecona część jej, nie chciały powstania.

W kilka tygodni zmienił przecież *Czas* zdanie o „roku rozpaczy” i pasował go ni ztąd ni zowąd na powstanie narodowe, które się tak dalece z każdym dniem, aż do bram Moskwy szerzyło, iż dziwić się potrzeba jakim cudem ta niedołężna i bezsilna Moskwa dotąd jeszcze istnieje.

Po upadku tak zwanego powstania, które jeszcze było groźnym wtedy, kiedy Komorowski na czele 60 koni wypowiedział wojnę armji stutysięcznej, zmieniły się nagle argumenta w organach naszej prasy niepodległej.

Odtąd upada Polska pod ciosami Moskwy barbarzyńskiej lecz silniejszej, która się kąpie w jej krwi po uszy. Lecz nie dość na tem; niedawno bezsilna Moskwa, zaczyna, po przepłoszeniu 60 koni Komorowskiego, być groźną dla całej Europy. Stary Palmerston przeciera oczy i udaje się po ratunek do sultana, jak twierdzi korespondent paryżki do *Gaz. Nar.* Ba i to jeszcze fraszki. Gdziekolwiek bądź osadzono w Europie jakiego nieboraka na rekolekcjach, Moskwa temu winna; gdziekolwiek jakiś dziennik opowiedział ciekawe skandale emigrantów naszych, tych patentowanych zbawców Polski, Moskwa temu winna; gdziekolwiek bądź skazał sąd przestępce politycznego, Moskwa temu winna; nie ogłoszono gdzie amnestji spodziewanej, Moskwa temu winna; wybuchła gdziekolwiek bądź rewolucja, choćby tak durna jak w Bukarescie, Moskwa temu winna. Tak więc ta bezsilna Moskwa, ma nagle, po stłumieniu „roku rozpaczy”, w całej Europie rządy, sądy, policję, żandarmerję, dzienniki, trybunów ludowych, męcerów stronnictw rewolucyjnych i barykady na swoje usługi, a przecież woi się Mierosławskiego i Gutrego, a może i Gillera wraz z organem bendlikońskim, a jeszcze bardziej przeprowadzenie w życie blichtru, który rzucała Europie w ustawach reformy dla Polski. Dla tego też jak zapewnia *Hasło*, każe Moskwa donieść *Algemeinerer* o nowej organizacji rewolucyjnej i o spiskach w Polsce, aby nie znosić stanu wojennego. Opierając się na tym samym co *Hasło* wywodzie, które przypisuje doniesienia *Algemeinerki* rozkazowi Moskwy, wypadałoby wnosić, że nie tylko *Ojczyzna* bendlikańska, lecz także *Czas*, *Hasło* i *Narodówka* piszą w interesie Moskwy, aby uwiecznić stan wojenny w Polsce, gdyż nic go lepiej usprawiedliwić nie może, jak ciągłe, jawne podburzanie...

Zürich, d. 12 września 1865 r.

O zebraniach i posiedzeniach stowarzyszeń. — Kwartalna sesja tow. kasy oszczęd. — Biczowanie vice-prezesa Pawłowskiego, posiedzenie nadzwyczajne towa. dobroczynności, z jego powodu i wykreślenie Pawłowskiego z listy stowarzyszenia. — Artyści dramatyczni. — Brat Anioł kapucyn.

Narady, posiedzenia i zebrania zwyczajne i nadzwyczajne odbywają się u nas prawie codziennie. Od dnia 28 sierpnia do dnia dzisiejszego, a zatem w ciągu dwóch tygodni, odbyło się jedenaście różnego rodzaju i gatunku posiedzeń, jako to: posiedzenie zwyczajne rady naczelnej połączonych towarzystw kasy oszczędności i wzajemnej pomocy z prezesami tychże stowarzyszeń; narada nadzwyczajna deputacji w przedmiocie napadu na oślę górę; pięć posiedzeń nadzwyczajnych rady czytelnicy z powodu trudności wynalezienia lokalu na czytelnicy; dwa nadzwyczajne zebrania towarzystwa dobroczynności; ogólna kwartalna sesja d. 10 b. m. towarzystwa kasy oszczędności w celu obrania nowego prezesa i członków rady tegoż stowarzyszenia i dziś po raz trzeci nadzwyczajne posiedzenie towarzystwa dobroczynności.

Kwartalna ogólna sesja towarzystwa kasy oszczędności w celu dopełnienia nowych wyborów, odbyła się w Schützenhauzer w niedzielę, dnia 10 b. m. o godzinie 4-ej po południu.

Posiedzenie to raczył zaszczyścić obecnością swoją członek rady naczelnej, redaktor Giller. Po odczytaniu przez Topolnickiego prezesa towarzystwa kasy oszczędności sprawozdania z czynności rady stowarzyszenia w ciągu upłynionego kwartału, przystąpiono do głosowania. Większością głosów obrany został prezesem, Horodyński, były oficer austriackiego woj-

ska, kandydat na instruktora do utworzyć się mającej szkoły wojskowej dla uciekinierów; członkami rady: Roguski, Stempkowski, Jaskłowski i Dubiecki. Ponieważ Dubiecki powołany został na głównego agenta i sekretarza rady naczelnej (o czym wyborcy nie wiedzieli) w jego zatem miejsce obrano członkiem rady Józefa Kellera, dotychczasowego delegowanego kasy oszczędności. Kasjerem obrany został ksiądz Jastrzębski. Z członków poprzedniej rady, jeden więc tylko Jaskłowski został na bieżący kwartał wybrany, wszyscy inni członkowie są nowi.

Po dopełnionych wyborach zrewidowano i obrachowano kasę, która zawierała: a) w gotowiznie, franków 25 cent. 30; b) w kwitach i rewersach wystawionych przez poprzednich członków rady (Żukowskiego, Gładysza, Topolnickiego i Dubieckiego) w miejsce zabranych z kasy pieniędzy franków 500 cen. 70; c) w kwitach i rewersach wystawionych przez 17 członków stowarzyszenia fran. 274 czyli, razem w gotowiznie, kwitach i rewersach znaleziono w kasie fran. 900, z których fr. 400, stanowi fundusz żelazny.

Ponieważ tak z odczytanego sprawozdania jako i rewizji kasy, okazało się, że finanse kasy oszczędności, w nader oplakany stan znajdują się, tak z powodu znacznej zaległości w podatkach, jako i z powodu nieuiszczenia przez wszystkich prawie dłużników zaciągniętej w kasie pożyczki, pomimo upłynionego dawno terminu, — nowo obrana rada uczyniła wniosek: żeby każdego z członków, zalegającego trzy miesiące w podatkach, po trzykrotnem bezskutecznem wezwaniu o zaspokojenie zaległości, wykluczyć ze stowarzyszenia; każdego zaś nieuiszczającego się z udzielonej mu pożyczki, po wyczerpaniu wszelkich środków łagodnych, do odzyskania należności, porządnie oświecić, ze stowarzyszenia wypędzić i w pismach narodowych jako infamisa opublikować. — Nadto, nikomu w przyszłości (oprócz członków rady) bez pewnej gwarancji pożyczki nie dawać. Jakkolwiek na podobną propozycję nowo obranej rady, nastąpiły szemrania i oburzenie niektórych członków stowarzyszenia (szczególniej poprzedniej rady), wniosek jednak większość przyjęła. Przyjęto także wniosek prezesa Horodyńskiego¹⁾ żeby członków rady stowarzyszenia nie co 3 lecz co 6 miesięcy zmieniać, z zastrzeżeniem wszakże: że gdyby członkowie nie odpowiedzieli godnie zaufaniu ogółu stowarzyszonych, zmienieni być mogą każdego czasu.

Na tem posiedzenie zakończono, protokół podpisa-no i przesłano wraz z listą kandydatów na instruktora, radzie naczelnej do zatwierdzenia.

Wice-prezes towarzystwa dobroczynności kupiec Pawłowski, doczekał się nareszcie załatwienia sprawy z Malukiewiczem, i to właśnie było powodem dzisiejszego nadzwyczajnego zebrania towarzystwa dobroczynności.

Malukiewicz nie mogąc długi czas przydybać wice-prezesa gdzie na ustroniu, gdyż ten unikał starannie niemiłego z nim spotkania, postanowił oddać mu wizytę w sklepie. — Dnia 8-go b. m. w piątek, w samo południe, Pawłowski będąc sam tylko w sklepie, (gdyż panna Amelja wyszła na obiad) ujrzał nagle we drzwiach Malukiewicza i dwóch jego przyjaciół Stempkowskiego i Wierzyckiego. Jakkolwiek Pawłowski oddawna przewidywał, że go nie minie zasłużona kara i oswoił się już z tą myślą, nacierał nawet od dwóch tygodni swoje szlachetne oblicze jakimś olejkiem, po który umyślnie panna Amelja jeździła do Bern, — zbladł jednak okropnie na widok Malukiewicza i skoczył za piec.

Malukiewicz zamknął drzwi na klucz, wice-prezesa wywłókł z ukrycia i rozciągnął go przy pomocy swych kolegów na pace od towarów, odliczył mu na grzbiecie 10 siarczastych bambusów.

Po wyjściu Malukiewicza, wice-prezes przeszło pół godziny leżał nieprzytomny na pace; dopiero przy pomocy przybyłej z obiadu panny Amelji zwałował się do łóżka. Pawłowski darować sobie tego nie może że się cały nie nacierał olejkiem.

Towarzystwo dobroczynności dowiedziawszy się o smutnej przygodzie swego wice-prezesa, wydelegowało dwóch członków w celu nakłonienia go do wyzwania Malukiewicza na pojedynkę, gdyż w razie przeciwnym jako niekuzemnik wypędzony zostanie ze stowarzyszenia. „Niech was wszyscy djabli porwą z całym waszym stowarzyszeniem!” zawołał rozgniewany wice-prezes i delegatów przepędził.

¹⁾ Horodyński wzięty do niewoli w czasie powstania, podał, że się nazywa Antoni Fibich, i jest poddanym szwajcarskim, w skutek tego z Rosji odesłany został pod eskortą do Warszawy, z kąd następnie również pod eskortą odstawiony do granicy, przybył przed 3 tygodniami do Zürichu.

Na dzisiejszem więc posiedzeniu, Pawłowski jako pozbawiony czci, został ze stowarzyszenia dobroczynności wykreślony, w jego zaś miejsce obrano wice-prezesem Patryka Garczyńskiego.

Pawłowskiemu, pomimo postawionych na obolałej części ciała 16-tu baniek, straszliwie jeszcze ból dokucza, — jest jednak kontent z zakończenia sprawy z Malukiewiczem.

Jarmark zaczyna się u nas pojutrze, t. j. w czwartek, — artyści nasi od 3-ch dni przybyli do Zürichu, czynią przygotowania do przyszłych przedstawień.

Przybyli do Zürichu kapucyn, o którym w poprzedniej korespondencji donosiłem, jest braciszkiem nie księdzem; ma imię Anioł, w czasie powstania był żandarmem wieszającym w powiecie Łukowskim. Ojciec Józef zwerbował go do trupy Damsego. ☩

Paryż, 13 września.

Odpowiedź na protestację księcia Sapięhy. — „Nieprzyjaciele Polski“ i znaczenie tego okólnika. — Fajki emigracyjne. — Przepowiednie i przyczyny zamachu. — Langiewicz w Londynie. — Nierząd Anglii. — Słowo Mierosławskiego a propos pobytu Langiewicza w Londynie. — Zobojętnienie francuzów dla emigracji.

Księżę Sapięha, nazajutrz po zamachu, protestował w *Opinion Nationale*, przeciwko tym którzy w pierwszej chwili, na danej zasadzie, zbrodnie współspełnioną, emigracyjnym namiętnościom przypisali. Były komisarz, wie lepiej naturalnie niż my, kto czyha na jego życie, lecz jako zręczny naczelnik fakeji, przewidując złe jakieby spadło na emigrantów, gdyby który z jej członków dopuścił się mordu za granicą, wołał on podejrzenie ciężące na ziomkach uciekinierach, jeżeli nie zniszczyć, to przynajmniej złagodzić oświadczeniem, że między emigracją niema on nieprzyjaciół i że ręką zbrodniarza mogli tylko kierować nieprzyjaciele Polski.

„Nieprzyjaciele Polski” wyraz to zbyt ogólny, zbyt zużyty a nic nie wyrażający; my więc, ponieważ księżę nie uważał za stosowne jaśniej się wyrazić, wytłumaczmy naszym czytelnikom, znaczenie tego okólnika.

„Nieprzyjaciele Polski,” a gdzież oni są, mości księżę, jeżeli nie między wami, nie w waszych falcjach, drących się o władzę lub szmat skrwawiony narodowej fortuny? Gdzież są te wrogi sprzysięgłe na nasz spokój, na nasze mienie, na byt i trwałość naszych instytucji, jeżeli nie pomiędzy temi którzy łamią przysięgi, łaski używają za broń a amnestji za narzędzie, do zasiewania w kraju niezgód, spisków i egzaltacji, kończących się ogólną katastrofą narodu?

Po ostatniem powstaniu „uciekaj, kto może!” kraj bez trudności sądzić potrafi o swych przyjaciółach i nieprzyjaciółach. Wie on, że represja, brutalne następstwo przyczyny, nie idzie na karb tych, którym jest straż pokoju i porządku powierzona, lecz spada całym swym ciężarem na sumienie tych, którzy stali się jej przyczyną. Dziś złe ukryć się nie może jak dawniej, gdyż prasa je wykazuje narodowi a naród znając postępowanie swych przedstawców, samozwańców, przyjąłby na się wspólność solidarną ich zbrodni, gdyby ich za swych przyjaciół uważał.

Te prawdy, księżę zna doskonale, i gdyby nie interes stronnictwa, to razem z nami, powtórzyłyby przed światem, że nieprzyjaciółmi Polski, są ci, którzy wprowadzali ludzi w pole obiecując broń, dawno już przepiętą przez pp. komisarzów za granicą; którzy okradają bank i przez kilka miesięcy drą się o posiadanie skradzionych biletów, przy interwencji policji, na ulicach Paryża, kłócąc się, bijąc i ganiając po nocach, a nareszcie tracą je najmarniej, koronując dzieło oblane krwią nieszczęśliwych urzędników, fałszerstwem i więzieniem; którzy wzajemnie sztyletują się w łonie rządu narodowego; którzy topią swych ludzi, by uciec z pieniędzmi jak Łapiński i Jordan; którzy dopuszczają się gwałtów i kradzieży jak Stamerowski i Iskra; na których chłopcy z wysokości szubienicy wołają o pomstę; którzy wreszcie jak Czartoryski, z namysłu zamiast otworzyć oczy krajowi i zawołać basta, jak to zrobił wtenczas kiedy już nic nie było do skorzystania, wysyłał wyprawę, zakupywał floty, by ludzi zniszczyć, okręta sprzedać, a pieniądze schować do kufra!

Oto są „przyjaciele Polski.”

Co zaś do sous-entendu, jakie zawiera protestacja księcia, na to tak odpowiemy.

Czasy minęły wielkich indywidualności, które w osobach swoich przedstawiały byt narodów jak księżę de Nassau. Czasy te także minęły, w których Filip II wysyłał zfanatyzowanych przez księży zbójców na podobnych mężów. Lecz przypuszczam, że czasy te istnieją, to gdzież jest ów Nassau? Wszak nie w osobie ks. Sapięhy, który sam przyzna, że nie zajmuje tak wysokiej roli. A zateru jakież nieprzyjaciół zewnętrzny miałby czyhać na jego życie, jakiby go interes miał do tego powodować?

